

2018/2019

HANDLINGSPLAN MOT HEDERSRELATERAT FÖRTRYCK OCH VÅLD

Köpings kommun

Innehållsförteckning

Inledning	3
Mål	3
Vad är hedersrelaterat våld?	3
Olika perspektiv på hedersrelaterat våld och förtryck.....	4
Arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck på tre nivåer	4
Främjande insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck	5
Föräldramöten	5
Utvecklingssamtal	5
Mentorstid	5
Förebyggande insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck	5
Viktigt att tänka på som pedagog vid samtal med unga om hedersrelaterat våld och förtryck	6
Varningstecken att uppmärksamma som pedagog	6
Könsstämpning	7
Åtgärdande insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck	8
Skolan	8
Rektor	8
Kurator	8
Skolsköterska	8
Åtgärdande insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck	8
Skolan	8
Socialtjänstens ansvar.....	9
Polisens ansvar	9
Om ungdomen har tolkbehov	10
JÄV	10
Kontaktuppgifter	11
HRV- teamet i Köpings kommun	11
Resursteam Heder Länsstyrelsen Västmanland	12

Inledning

En viktig del i skolans grundläggande uppdrag är att barn ska ha möjlighet att växa, trivas och utvecklas. Det framgår tydligt av skollagen (2010:800) som trädde i kraft den 1 augusti 2010 och ska tillämpas på utbildningen från den 1 juli 2011. Även i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet – Lgr 2011, betonas att människans grundläggande värden ska respekteras.

Under 2010 satsade regeringen drygt en miljard kronor för att öka skyddet, stärka det förebyggande arbetet och samverka mellan myndigheter när det gäller hedersrelaterat våld (Regeringen, 2012).

I Köpings kommun finns ett centralt HRV - team som arbetar mot hedersrelaterat våld och förtryck. Teamet är tvärprofessionellt och består av bland annat skolledare, skolkuratorer, socialsekreterare och skolsköterskor. HRV- teamets arbete bygger på att utbyta kunskap och erfarenhet på en förvaltningsövergripande nivå i frågor gällande hedersrelaterat våld och förtryck.

Majoriteten av dessa personer har genomgått Skolverket och Länsstyrelsens fortbildningar om hedersrelaterad problematik.

Mål

Det övergripande målet med handlingsplanen mot hedersrelaterat våld och förtryck är att ge praktisk handledning till skolpersonal. Delmålen handlar om;

- Att nå alla flickor och pojkar i skolan och deras föräldrar.
- Att upptäcka utsatthet hos flickor och pojkar.
- Att ge stöd och skydd i akuta situationer.

Vad är hedersrelaterat våld?

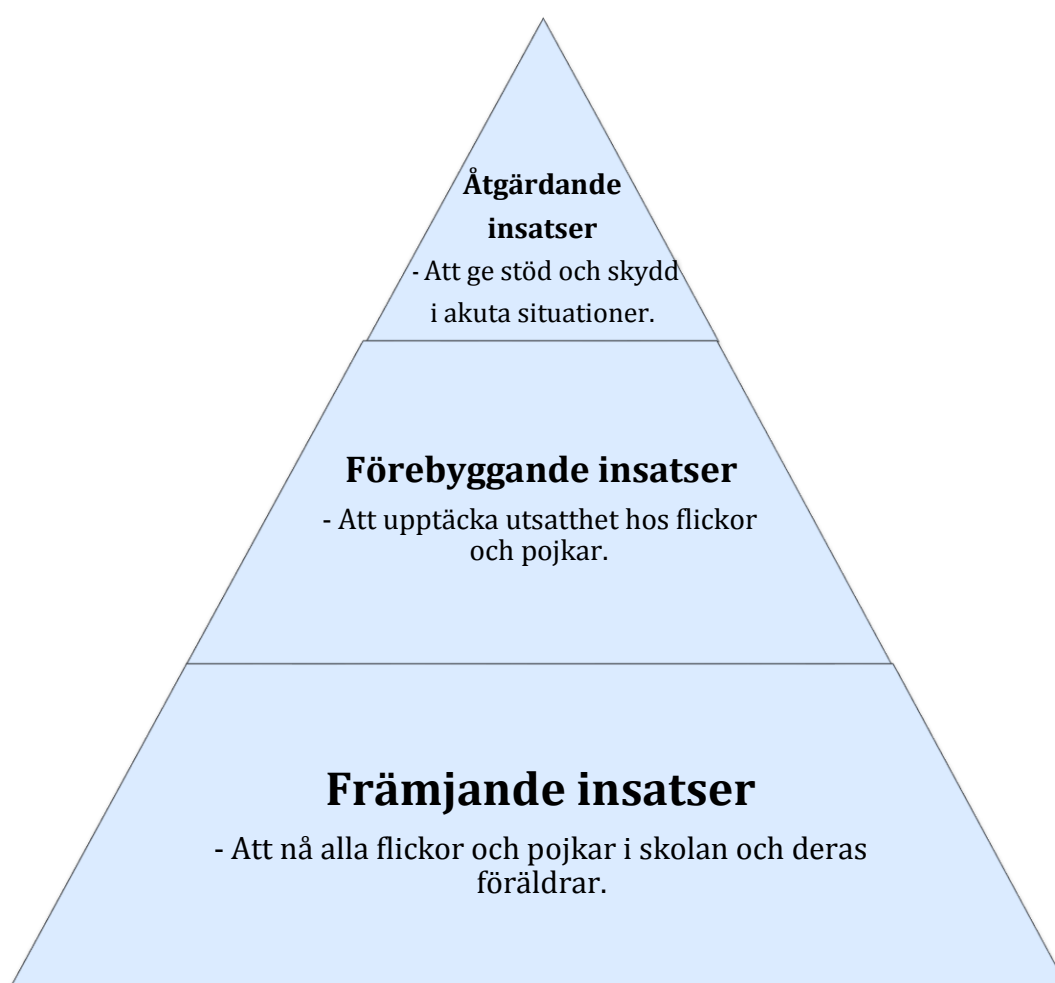
Hedersrelaterat våld och förtryck kan det ta sig uttryck i form av fysiskt och psykiskt våld, även socialt, till exempel genom att en person isoleras eller hennes eller hans vardagsaktiviteter kontrolleras. Det hedersrelaterade våldet och förtrycket utmärks av att det är planerat, kollektivt sanktionerat och ibland kollektivt utövat samt att ett så kallat hederstänkande har en avgörande roll. Såväl flickor och kvinnor som pojkar och män drabbas av denna typ av våld och förtryck, även om det främst är centrerat kring kontrollen av flickors och kvinnors

sexualitet och familjebildning. Påtvingade arrangerade äktenskap är en form av hedersrelaterat våld och förtryck (SOSFS 2009:22).

Olika perspektiv på hedersrelaterat våld och förtryck

Det finns olika sätt att förstå det hedersrelaterade våldet. Ett kulturbetingat perspektiv har fokus på kulturella och värderingsmässiga skillnader. En övergripande ståndpunkt för hederskulturen är synen på att en kvinna ska vara oskuld vid äktenskapets ingående. Heder är ett relationsbegrepp där män har heder, - inte kvinnor. Männens heder är beroende av kvinnans beteende (Schlytter, 2013). Ett Intersektionellt perspektiv har fokus på hur olika maktfaktorer i samhället som klass, kön, etnicitet och generation samverkar, som kan leda till hedersvåld. Inom detta perspektiv tar man avstånd från att kulturalisera.

Arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck på tre nivåer

Främjande insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck

Du som arbetar i skolan har en viktig del i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Som pedagog i skolan kan man nå alla flickor och pojkar samt deras föräldrar genom;

Föräldramöten

- ✚ Ta upp mänskliga rättigheter på föräldramöten. Det är viktigt att föräldrar får information på sitt eget modersmål.

Utvecklingssamtal

- ✚ Ta upp punkter om skolans policy när det gäller simundervisning, studieresor samt kropp och hälsa.
- ✚ Ge information om vilka rättigheter och skyldigheter eleverna har enligt svensk lag.
- ✚ Ta upp föräldrars ansvar att sätta gränser enligt föräldrabalken. Det är en väsentlig skillnad jämfört med att begränsa ungdomars liv.

Mentorstid

- ✚ Arbeta med samarbetsövningar och demokratiska värderingar under kontaktlärartid.
- ✚ Ge eleverna kunskap om rätten till sitt eget liv och samhällets stöd i olika former.
- ✚ Hänvisa till skolans likabehandlingsplan.

Förebyggande insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck

Att upptäcka utsatthet hos flickor och pojkar är en viktig del i skolans förebyggande arbete. Du som jobbar i skolan är betydelsefull som har en daglig kontakt med eleverna och träffar dem regelbundet under lång tid. Du har större möjligheter än någon annan att upptäcka när någon är utsatt.

Märker du att någon elev blir övervakad eller verkar rädd och orolig, har hög frånvaro, ofta huvudvärk eller ont i magen, alltid har bråttom hem eller aldrig deltar i aktiviteter efter skolan? Var uppmärksam, det kan vara tecken på att han eller hon kan vara utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck.

Viktigt att tänka på som pedagog vid samtal med unga om hedersrelaterat våld och förtryck

Samtal om hedersrelaterat våld är ett känsligt område. En hantering på skolan som bygger på normala rutiner i elevvärenden, framförallt en tidig kontakt med vårdnadshavarna, kan i vissa fall allvarligt skada en elev som lever i en hederskultur. Ryktesspridning om flickors eller pojkars eventuella avvikelser från hedersnormen kan medföra stor skada.

Varningstecken att uppmärksamma som pedagog

Att få sina rättigheter frångått genom hedersrelaterat våld och förtryck kan innebära att:

- ✚ Eleven är alltid bevakad, kontrollerad och styrs av dem i familjen som har mer makt.
- ✚ Eleven får inte bestämma själv vem hen vill leva med, utan kan giftas bort med någon som familjen har valt ut.
- ✚ Eleven tvingas kontrollera syskon och kusiner om man är pojke.
- ✚ Eleven är eller riskeras att bli könsstympad om man är flicka.
- ✚ Eleven blir misshandlad psykiskt och fysiskt om man inte lyder.
- ✚ Eleven blir eskorterad till och från skolan.
- ✚ Eleven får inte gå ut efter skolan på egen hand allt får inte gå ut alls.
- ✚ Eleven uppvisar koncentrationssvårigheter och försämrade studieresultat.
- ✚ Eleven blir deprimerad och får självmordstankar.
- ✚ Eleven får inte delta i all undervisning som till exempel idrott, religion, musik och andra skolaktiviteter.
- ✚ Eleven får inte studera vidare eller enbart studera vidare på samma ort som familjen bor på.
- ✚ Eleven får inte ha fritidsaktiviteter.
- ✚ Eleven får inte få klä sig som man vill.
- ✚ Kvardröjande i skolan efter sista lektionen.
- ✚ Eleven vill rymma hemifrån.

Könsstympning

Könsstympning av flickor och kvinnor är ett brott mot de grundläggande mänskliga rättigheterna och mot barns rättigheter. Könsstympning av flickor och kvinnor är en form av grov misshandel och övergrepp mot flickor och kvinnor, och det sker många gånger med familjens heder som förklaring. Svenska myndigheter har ansvar, både för att professionellt bemöta och ge vård och omsorg till flickor och kvinnor som är könsstympade, och för att förebygga könsstympning genom att uppmärksamma flickor som riskerar att utsättas för detta. Det är viktigt att personal inom skolan arbetar aktivt med frågan om könsstympning och inte undviker den, till exempel för att det kan upplevas svårt att prata om.

Det är oftast flickor i åldern fyra till fjorton år som könsstympas, men även spädbarn könsstympas och ibland även vuxna kvinnor som ska gifta sig, som är gravida med sitt första barn eller som just fött sitt första barn. Könsstympning av flickor och kvinnor förekommer bland annat inom kristna och muslimska grupper i cirka 30 länder i Afrika, i vissa länder i Mellanöstern, exempelvis i mindre grupper i Kurdistan, och i vissa länder i Asien. Könsstympning av flickor och kvinnor görs för att kontrollera flickors och kvinnors kroppar och sexualitet och har bland annat att göra med föreställningen att mäns och familjers heder beror på kvinnors och flickors sexuella beteende. Ingreppen har inte någon medicinsk grund och innebär att större eller mindre delar av de yttre kvinnliga könsorganen tas bort eller skadas. Ingreppen görs oftast utan bedövning. Det finns olika former av könsstympning och de kan klassificeras på olika sätt:

- Typ 1: Förhuden på klitoris tas bort och ibland även hela eller delar av klitoris.
- Typ 2: Klitoris skärs bort samt delar av eller hela inre blygdläpparna.
- Typ 3: Alla yttre delar av könsorganen, dvs klitoris samt inre och yttre blygdläppar skärs bort. Därefter sys de yttre blygdläpparna ihop så att slidöppningen täcks. En liten öppning lämnas längst ner mot anus så att urin och menstruationsblod kan rinna ut. Denna typ kallas även infibulation eller faraonisk omskärelse.
- Typ 4: Prickning eller skärande på klitoris eller/och blygdläpparna. Ingrepp kan även göras genom att bränna klitoris och omgivande vävnad. Det förekommer även att vävnad skrapas bort eller att man skär runt slidmyningen eller för in frätande ämnen eller örter i vaginan i syfte att förorsaka blödning eller för att göra öppningen trängre. Anatomi kan se normal ut.

Åtgärdande insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck

Skolan

Skolan har ett ansvar och en skyldighet att uppmärksamma socialtjänsten vid oro för att ett barn eller ungdom kan fara illa enligt socialtjänstlagen 14 kap. 1§. Om du som anställd i skolan känner oro eller misstänker att en elev utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck är det viktigt att du vänder dig till följande:

Rektor

Rektor har det övergripande ansvaret för skolans verksamhet och ska alltid ha kännedom om elever som anmäls till socialtjänsten. När skolan har misstanke om brott är det alltid rektor som anger ansvars- och uppgiftsfördelning.

Kurator

Kuratorn har kunskap i socialrätt och kan göra riskbedömningar när elever riskerar att fara illa. Bedömningarna kan se olika ut beroende på om det är en elev i riskzonen eller en elev som är utsatt för brott – olaga tvång, hot eller våld. Samtalen får inte väcka uppmärksamhet från andra. Ifall utomstående får kännedom om samtalet/besöket kan det få negativa konsekvenser för flickan eller pojken eller deras familjer och släktingar.

Skolsköterska

Skolsköterskan kan göra medicinska bedömningar när elever har blivit utsatta för våld.

Åtgärdande insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck

Skolan

Skolan har ett ansvar och en skyldighet att kontakta socialtjänsten vid oro för att ett barn eller ungdom kan fara illa enligt Socialtjänstlagen 14 kap. 1§. Till socialtjänstens Mottagning kan anställda i skolan även vända sig anonymt i ärenden för konsultation. Vid anmälan ska skolan göra den muntligt eller skriftligt. Vid akuta situationer kan skolan göra en muntlig anmälan men som bör kompletteras med en skriftlig anmälan. Därefter bokar socialtjänsten ett möte med involverad skolpersonal för att klargöra eventuella frågor i anmälan samt planera fortsatta kontakter.

Det är lämpligt att överväga om det första mötet med barnet/den unge efter anmälan ska ske i skolmiljö tillsammans med skolpersonal och socialtjänst. Vid akut oro kan skolpersonal lämna anmälan muntligen och senare komplettera den skriftligen. Det är av största vikt att *inte* informera föräldrar om oro/anmälan i ärenden rörande hedersrelaterat våld och förtryck.

Socialtjänstens ansvar

Socialtjänsten har enligt Socialtjänstlagen ett tydligt ansvar för att ge stöd och hjälp till dem som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck. Vid anmälan om hedersrelaterat våld och förtryck träffar socialtjänsten alltid barnet/den unge utan föräldrar för att kunna inhämta information och göra en bedömning av eventuellt behov av skydd för den unge. Socialtjänsten kan bedriva en så kallad förhandsbedömning (före beslut om utredning fattas) i 14 dagar utan att informera föräldrar. Socialtjänsten gör skydds- och riskbedömningar under hela processen från anmälan, under förhandsbedömning (när det gäller barn) och utredning. Utredningen har som mål att svara på några frågeställningar, till exempel om den unge är utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck, i sådana fall på vilket sätt detta tar sig i uttryck och vilka behov den unge har.

De insatser från socialtjänsten som det kan vara fråga om är placering av barn och unga, skyddat boende för vuxna, ekonomiskt bistånd samt råd och stöd, exempelvis samtalsstöd. De som är utsatta kan dessutom behöva ha kontakt med och få hjälp från andra än socialtjänsten, både från andra myndigheter och från ideella organisationer (Socialstyrelsen, 2014). Om det inte blir aktuellt med ett omhändertagande av barnet/den unge är det vanligt att socialtjänsten erbjuder så kallad öppenvård både till familjen och barnet/den unge för att på så sätt hålla fortsatt kontakt och ge stöd i föräldraskapet.

Polisens ansvar

- Utreda om och när ett brott har begåtts.
- Förebygga och förhindra att brott sker.
- Polisen ska också hjälpa utsatta i akuta situationer samt göra hot- och riskbedömningar för utsatta och vidta åtgärder när det behövs.
- De kan också ge information om andra myndigheter och om organisationer inom den ideburna sektorn som kan ge olika former av stöd och hjälp.

I polislagens 3 § framgår det att polisen ska samarbeta med åklagarmyndigheterna. Polisen har också ett särskilt ansvar att fortlöpande

Beslutat datum
2018-01-15

samarbeta med myndigheterna inom socialtjänsten och snarast underrätta dem om förhållanden som bör föranleda någon åtgärd av dem. Andra myndigheter ska ge polisen stöd i deras arbete. Polis och åklagare är skyldiga att anmäla misstankar om att ett barn far illa eller riskerar att fara illa till socialtjänsten enligt 14 kap 1 § SoL om detta inte redan är gjort vid anmälan till polisen.

En viktig faktor för att kunna göra en bra utredning, väcka åtal och få en fällande dom är att brottsoffret får stöd och skydd, till exempel via målsägandebiträde, socialtjänsten, brottsofferjour, kvinnojour.

Om ungdomen har tolkbehov

Skolan och andra berörda parter ska använda sig av en auktoriserad tolk via telefon utifrån att skydda ungdomens integritet. Tolken kan gärna vara från en annan stad eller en rekommenderad tolk. Det är mycket viktigt att tolken är neutral i förhållande till eleven. Tolken ska inte utgöra ett hot genom ryktesspridning eller kontakter med elevens släkt.

JÄV

I frågan om jäv i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck är 11 § i förvaltningslagen (1986:223) relevant. Där framgår att den som ska handlägga ett ärende är jävig. Från jäv bortses när frågan om opartiskhet uppenbarligen saknar betydelse.

Kontaktuppgifter

HRV- teamet i Köpings kommun

Helene Arvidsson, skolkurator, Ullvigymnasiet i Köping Tfn: 0221-254 04

Mail: helene.arvidsson@koping.se

Susanna Karlsson, skolsköterska, Ullvigymnasiet i Köping Tfn: 0221-254 37

Mail: susanna.karlsson@koping.se

Kerstin Ekholm, skolkurator, Karlbergsskolan i Köping Tfn: 0221-251 35

Mail: kerstin.ekholm@koping.se

Camilla Andersson, skolsköterska, Karlbergsskolan i Köping Tfn: 0221-251 37

Mail: camilla.andersson1@koping.se

David Klint, skolkurator, Malmaskolan i Kolsva Tfn: 0221-258 36

Mail: david.klint@koping.se

Anna Vanberg, fritidsledare, Malmaskolan i Kolsva Tfn: 0221-258 00

Mail: anna.vanberg@koping.se

Pia Magnusson, fritidsledare, fritidsgården Kuggen i Köping Tfn: 073-699 50 06

Mail: pia.magnusson@koping.se

Pegah Javaheri, skolkurator, Scheeleskolan i Köping Tfn: 0221-252 31

Mail: pegah.javaheri-mashhady@koping.se

Yvette Folin, biträdande rektor, Scheeleskolan i Köping Tfn: 0221-252 02

Mail: yvette.folin@koping.se

Monica Karlsson, biträdande rektor, Särskolan i Köping Tfn: 0221-254 81

Mail: monica.karlsson@koping.se

Carina Sjögren, skolkurator, Nyckelbergsskolan i Köping Tfn: 0221-252 18

Mail: carina.sjogren@koping.se

Socialtjänsten

Social och arbetsmarknad, Mottagningen Tfn: 0221-255 10 (telefonid alla vardagar 08.30-11.00, övrig tid lyssnar telefonsvararen av för akuta ärenden)

Mail: social.arbetsmarknad@koping.se, fax: 0221-254 13

Polisen

Jan Sköldberg, kommunpolis Köping Tfn: 010-567 54 13, 070-659 51 49

Mail: jan.skoldberg@polisen.se

Resursteam Heder Länsstyrelsen Västmanland

Länsstyrelsen i Västmanlands län samordnar ett resursteam mot hedersrelaterat våld och förtryck i länet. Teamet består av anställda inom socialtjänst, skola, fritid, polis, ungdomsmottagning, sjukvård och kriminalvård. Teamet är mångkulturellt och tvärprofessionellt och består av personer som har fått fördjupad kompetens i hedersfrågor, barnäktenskap, tvångsäktenskap samt könsstymning.

Teamets uppgift är att:

- ✚ ge råd och konsultation, i första hand inom det egna verksamhetsområdet, men även till andra aktörer samt
- ✚ ge Länsstyrelsen signaler om förbättrings- och utvecklingsområden som finns i länet.
- ✚ Utveckla arbetet inom HRV i Köpings kommun.

Länsstyrelsens samordnare

Pernilla Börjesson, utvecklingsledare, Länsstyrelsen i Västmanlands län

Tfn: 010224 92 30

Mail: pernilla.borjesson@lansstyrelsen.se

Länsstyrelsen Östergötland nationella Kompetensteam

Tfn: 010-223 57 60

Telefonen är bemannad måndag till fredag 09:00-16:00.